

NORSKE KYRKJEAKADEMI

Mie Berg Simonsen

Notat i evalueringen av statsbudsjettets kap. 320, post 74.

Januar 2005

Innhold

Målsettinger	3
Økonomiske rammer	4
Organisering	4
Målgruppe og brukere	5
Aktivitet	5
Plassering i feltet	6
Forvaltningshistorie	7
Vurderinger	8

Norske Kyrkjeakademi (NKA) er et nasjonalt fellesorgan for lokale kirkeakademier over hele landet. Det startet som et lokalt tiltak i Oslo 1956, med det formål å skape et åpent forum for møte mellom kirke og kulturliv, sette i verk undersøkelser og drive studium av samtidens åndelige situasjon, samt drive opplysningsarbeid. I 1958 kom et tilsvarende tiltak i gang i Trondheim, St. Olavstiftelsen, og i 1965 var det etablert lokale kirkeakademier i 9 byer til sammen. I løpet av de siste 10 årene er antall lokale kirkeakademier tilknyttet Norske kyrkjeakademi øket fra 34 til 54¹.

Dette evalueringsnotatet bygger på egenevaluering fra Norske Kyrkjeakademi til Norsk kulturråd i mai 2004, svar på oppfølgingsspørsmål og en spørreunde til lokale kirkeakademier², samt på informasjon fra hjemmesiden på nettet³.

Målsettinger

Norske kyrkjeakademi betegner seg selv som en bevegelse og et økumenisk og uavhengig nettverk av lokale akademier, dvs arrangører og formidlingsaktører⁴.

Det nasjonale fellesorganet skal i følge vedtektene

være et forum for samarbeid mellom kirkeakademiene til drøftelse av felles oppgaver og til gjensidig hjelp og inspirasjon,

representere kirkeakademiens felles anliggender og interesser overfor statlige og kirkelige myndigheter,

fremme samarbeid med tilsvarende institusjoner i andre land og arbeide for økumenisk fellesskap mellom kirkesamfunnene,

styrke og bedre forholdet mellom kirke-, kultur- og samfunnsliv gjennom tiltak som medlemsinstitusjonene finner tjenlige, og

fordele midler som stilles til disposisjon for kirkeakademivirksomheten, og samordne og avgi uttalelse om søknader til sentrale instanser om økonomisk støtte etter vedtak av årsmøtet.⁵

¹ Tallet omfatter også 2 virksomheter av en litt annen karakter, nemlig Kulturkirken Jacob (som også får midler over post 74) og Kristiansund Kirke Kunst Kulturfestival, som ikke er inne i den vanlige refusjons- og tilskuddsordningen til de lokale akademiene. Norske kirkeakademiers egenevaluering til Norsk kulturråd, mai 2004, s. 8.

² 33 lokale kirkeakademier er oppført i medlemslisten med e-post, 16 av disse ble trukket ut og bedt om å svare på noen enkle spørsmål. 6 lokale kirkeakademier har svart.

³ www.kirkeakademiene.no

⁴ Norske kirkeakademiers egenevaluering til Norsk kulturråd, mai 2004, s. 1.

I tilsagnsbrev fra Norsk kulturråd står det at midlene skal gå til å

stimulere til dialog og kommunikasjon mellom kirken og kulturlivet, og arbeide for økt kulturinteresse innenfor kirkelige miljøer.

Økonomiske rammer

I 2003 var tilskuddet over 74-posten på NOK 1 408 000, og for 2004 er det på NOK 1 442 000. Dette er den eneste faste finansieringskilden i dag og i egevalueringen hevdes det at dette driftstilskuddet er for lite for de oppgaver som skal ivaretas og de mål som er satt. De lokale kirkeakademiene synes å mene det samme.

Fra 10 – 20% av midlene til det nasjonale fellesorganet – dvs. tilskuddet over post 74 – går til fordeling blant de lokale akademiene, i form av driftstøtte, refusjonstilskudd, etableringstilskudd eller prosjektstøtte. De lokale akademienes virksomhet finansieres ellers ulikt, alt etter lokale forhold. Det går med mye frivillig arbeid, både lokalt og sentralt.

I de senere årene har NKA fått tilskudd i form av prosjektmidler fra en rekke instanser: Kirkens Landsfond, KKD, Norsk kulturråd, UD, Kyrkjerådet for Den norske kyrkja og Mellomkyrjeleg råd⁶. I 2004 har Norske Kyrkjeakademi prosjektmidler fra Kyrkjerådet på 1 mill.kr.

Finansieringen er følgelig den motsatte av det som er vanlig: Norsk kulturråd står for det faste driftstilskuddet, mens prosjektmidler kommer andre steder fra.

Organisering

Norske Kyrkjeakademi ledes av et styre på syv personer, valgt på den årlige generalforsamlingen som er satt sammen av delegater fra de lokale akademiene.

Styret tilsetter generalsekretær i åremålsstilling og er ansvarlig for å følge opp vedtak⁷. Fra 1985 har generalsekretæren vært en fulltidsstilling, mens bemanningen

⁵ Egevalueringen, s. 10.

⁶ Egevalueringen, s. 6.

⁷ Egevalueringen, s 7.

ellers har variert. Også virksomheten sentralt forutsetter mye frivillig arbeid. Sekretariatet er overbelastet i dag, i følge egenevalueringen, og ambisjonen er, ”slik den har vore frå vi første gongen fekk statsstøtte, å kunne ha et sekretariat på 2 ½ stilling”⁸.

Nye medlemmer blir tatt opp på årsmøtet etter søknad. Det er en forutsetning for medlemskap at den lokale virksomheten slutter seg til § 1 i NKAs vedtekter⁹, at det er et ansvarlig styre og at det legges fram regnskap.

Målgruppe og brukere

Det er de 54 lokale kirkeakademiene som er den direkte målgruppen for, og brukere av, NKAs tjenester og virksomhet. I neste omgang er så vel målgruppe som brukere betydelig større, den første svært omfattende ettersom målet, i følge vedtektene, er å nå forskjellige grupper av mennesker, kirkens lekfolk så vel som den interesserte allmennhet. Det finnes ingen statistikk over hvor mange mennesker kirkeakademiene forskjellige arrangementer faktisk når, men det faktum at antall lokale akademier har øket de siste årene, tyder jo på at oppslutningen er såpass stor at folk synes det bryet verdt å bruke tid og krefter på å drive dem.

Aktivitet

Det er ikke tilfeldig at det første kirkeakademiet startet samme år som Human-Etisk Forbund (1956) ble etablert; begge hadde sin bakgrunn i ”helvetesdebatten” som fulgte etter Ole Hallesbys foredrag i 1953. Akademiets mål var, som nevnt, å skape et åpent forum for møter og debatt, blant annet om livsynsspørsmål.

⁸ Egenevalueringen, s. 13

⁹ § 1.2: Med et kirkeakademi forstås en institusjon eller organisert virksomhet som ut fra kristen tro ønsker å tjene kirke, kultur og samfunn og for dett formål søker a) å komme i kontakt med forskjellige grupper mennesker, b) å få i stand dialog om grunnleggende menneskelige spørsmål og kristen tro og livsforståelse, c) å muliggjøre en åpen samtale hvor alle parter kan møte bred innsikt, ekte engasjement og berettiget kritikk. Arbeidsformene for kirkeakademiene kan bl.a. være konferanser, konsultasjoner, møter, seminarer, studievirksomhet, utredninger, informasjon og publikasjonsvirksomhet. Egenevalueringen, s. 8.

NKAs hovedaktiviteter i dag, som et nasjonalt fellesorgan, går ut på å opprettholde og videreutvikle nettverk mellom de mange lokale virksomhetene, ved å koordinere, informere, initiere og skape kontakt. Innholdet i denne virksomheten dreier seg dels om kunst og kultur, dels om samfunnsengasjement og dels om et engasjement i retning av en økumenisk bevegelse¹⁰. NKA har også hånd om kontakten til liknende nettverk i utlandet og generalsekretærens arbeid beskrives bl.a. slik:

Til det koordinerande arbeidet for generalsekretæren elles høyrer det med å formidle kontakt og erfaringar mellom medlemmene, informere og inspirere gjennom foredragsverksemd og deltaking i møte, utvikle strategiar og lage budsjett, stå for rapportering og rekneskap, hjelpa akademia i programarbeidet, utvikle den visuelle profilen, vere redaktør for kontaktbladet, formidle informasjon til dei som er interessert i å starte ny verksemd, og sist men ikkje minst, arrangere årsmøte med årsmøteseminar, kulturprogram og gudsteneste.¹¹

Flere prosjekter er gjennomført de siste årene:

Kyrkja i den kulturelle skolesekken, Kulturprogram under Kirke 2002, Filmprogram, videoinstallasjon og mottaking under generalforsamlinga til Konferansen av Europeiske Kyrkjer i Trondheim 2003 og Kulturmeldinga for Den norske kyrkja som skal leverast i 2005.¹²

Videre deler NKA ut den årlige ”Brobyggerprisen” til

personer eller institusjoner/organisasjoner som har bygd broer av innsikt og forståelse – og stimulert til å utvikle konktakt og dialog mellom ulike grupper i samfunnet¹³.

De lokale medlemsakademiene står for vel 200 åpne arrangementer i året, i form av foredrag, konserter, forestillinger, utstillinger, filmkvelder, filosofiske samtaler, seminar, konferanser eller hele festivaler. De er selvstyrte og innbyrdes forskjellige, ettersom så vel finansiering som aktiviteter legges opp etter lokale forhold.

Plassering i feltet

I NKAs egnevaluering står det: ”Det eksisterer i dag ikkje nokon tilsvarande nettverksorganisasjon på vårt felt”¹⁴. Og det kan vel føyes til at det er få frivillige

¹⁰ Egnevalueringen, s. 4.

¹¹ Egnevalueringen s. 11.

¹² Egnevalueringen s. 11.

¹³ Egnevalueringen s. 3.

¹⁴ Ibid., s. 12.

organisasjoner av denne typen igjen i det hele tatt, både hva form og innhold angår. Kirkeakademiens virksomhet ligger nærmere den tradisjonelle dannelse enn den moderne (voksen)opplæring og de synes å fungere på siden av de mange medierelaterte (i konkret eller overført betydning) møtesteder i vårt samfunn. Dette kan jo være både en styrke og en svakhet.

I de senere årene har NKA hatt et nært samarbeid med Kyrkerådet for Den norske kirke, blant annet i form av et oppdrag om å skrive en kulturmelding for Den norske kirke. Men i egenevalueringen heter det også:

Den økumeniske profilen vår gjør det klart at NKA aldri kan bli Den norske kyrkja sitt kulturdepartement.

Forvaltningshistorie

Denne historien er nokså uoversiktlig og ansvarsdelingen mellom tilskuddspartene innenfor henholdsvis kultur og kirke virker ikke umiddelbart logisk.

Fram til 1982 holdt Norske Kyrkeakademi virksomheten gående med bidrag fra en rekke ulike fond (som Bispemøtet, Kirkelig Landsfond, Kirkerådet, Norsk kristelig studieråd). I 1983 bevilget Kultur-og vitenskapsdepartementet det første statstilskuddet på NOK 125 000 fra post 79 ”Ymse kulturtiltak; til rådevelde for departementet”. Forutsetningen var at dette ikke skulle deles ut til de lokale akademiene, så den delen av virksomheten ble finansiert på annen måte, først og fremst gjennom Kirkens kulturfond¹⁵.

Driftstilskuddet over statsbudsjettet ble videreført over Kirke-og kulturdepartementet fra 1990 og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fra 1991 og etter hvert øket til NOK 1 050 000. I 1995 ble forvaltningsansvaret overført fra Kulturdepartementet, kap. 320 post 79, til Norsk kulturråd, med den begrunnelse at departementet i for stor grad behandlet enkeltsøknader og derfor ville delegere en del oppgaver til statlige kulturinstitusjoner¹⁶.

¹⁵ I 1988 ble spørsmålet om viderefordeling av statlige tilskudd til lokale kirkeakademier avklart, i det Kulturdepartementet slo fast at ”deler av statstilskuddet ... kan nyttes til den sentrale virksomheten, mens andre deler kan gå til å styrke virksomheten i lokale kirkeakademier ...”. Egenevalueringen, s. 6.

¹⁶ ”Som en konsekvens av Stortingets behandling av St.meld.nr.61 (1991-92) har departementet gjennomgått forvaltningsansvaret for statstilskudd til kulturformål, og har

Vurderinger

Norske Kyrkjeakademi har skrevet en fyldig egenevaluering som dokumenterer så vel historien som mål og aktiviteter i dag. De tilbakemeldinger som er kommet fra lokale kirkeakademier tyder på at dette sentrale organet fyller et reelt behov og dermed bidrar til å holde en i det minste lokal, offentlig debatt om religion, livssyn og kultur levende.

Så vel kulturpolitiske som kirkepolitiske hensyn taler for at lokale kirkeakademier fortsatt bør støttes. De representerer fysiske, sosiale arenaer av ikke-instrumentell karakter (i motsetning til for eksempel voksenopplæring), steder med rom for sektorovergrepene diskusjoner. Og skal de lokale arenaer fortsatt eksistere, er det også behov for et nasjonalt, koordinerende ressursorgan som Norske Kyrkjeakademi.

Spørsmålet er hvordan tilskudd til en virksomhet som dette bør forvaltes.

Tilskuddet er et fast driftstilskudd, virksomheten har en allmennkulturell karakter og er en overbygning over noe som vel nærmest må betegnes som ”egenaktivitet”. Disse trekkene gjør at tilskuddet ligger godt utenfor de oppgaver Norsk kulturråd i utgangspunktet er ment å forvalte. For andre tiltak på post 74 synes det stort sett å være en forutsetning for delegering til Norsk kulturråd at tiltakene skal ha sammenheng med Kulturrådets tilskudd og oppgaver innenfor post 50, mens begrunnelsen for å overføre forvaltningsansvaret av Norske kyrkjeakademi i 1995 ikke var hensynet til en helhetlig, faglig forvaltning, men derimot Kulturdepartementets egen forvaltningsprofil.

Norske kyrkjeakademi kan på flere måter betegnes som en frivillig organisasjon. Samtidig er NKA annerledes enn den ”typisk norske frivilligheten”; det er en løs, nettverkspreget organisasjon med lokalt selvstyre og betydelige forskjeller mellom medlemsakademiene både med hensyn til aktivitet, drift og økonomi. NKA ønsker å kombinere den utstrakte frivillige innsatsen på det lokale nivå med en profesjonalisering av innsatsen sentralt. Dette er imidlertid en kombinasjon som

kommet til at departementet i for stor grad behandler enkeltsøknader. Ansvar for en rekke slike oppgaver er derfor fra 1. januar 1995 delegert til noen statlige kulturinstitusjoner. For deres vedkommende vil adressat for henvendelse til staten vedrørende tilskudd heretter være Norsk kulturråd”. Brev til Norske kirkeakademiers fellestråd fra Det kongelige kulturdepartement 28.02.1995.

antakelig er karakteristisk for utviklingen av, og i, mange frivillige organisasjoner og som kan representere en utfordring for den framtidige finansiering og organisering av den frivillige sektor, ikke minst på kulturområdet. Ikke desto mindre er det nærliggende i denne sammenheng å konkludere med at det statlige tilskuddet til et tiltak som Norske kyrkjeakademi bør komme over Kultur- og kirkedepartementets budsjett og vurderes i forhold til den frivillighetspolitikken som KKD nå skal forvalte¹⁷.

¹⁷ Jfr. st.prp.nr.1,KKD, 2004-2005, s. 16.